

quia deus illis concessit pati pro Christo. Non enim concedit uel donat, nisi amatoribus Christi. Ideo dixit pro Christo donatum est uobis, ut à patre deo donatum sit diligentibus Christum, ut ad augmentum meritum suorum patiantur pro Christo, sequentes exempla doctoris sui, omni confidentia certent ad triumphandos infideles.

CAPVT II.

SI qua ergo exhortatio in Christo, si quod solatiū charitatis, si qua societas spiritus, si qua sunt uiscera & miserationes, implete gaudium meū ut idem sapiatis eandem charitatem habentes, unanimes unum sentientes, nihil secundum irrationes, neque secundum inanem gloriam, sed in humilitate mentis, alius alium existimātes superiorem sibi, non quæ sua sunt unusquisque cōtemplātes, sed quæ aliorum sunt.) Hoc dicit, quia si est uera exhortatio spei in Christo apud uos, qua nos inuicem cōsolamur, si solatiū charitatis communis, si participatio spiritus sancti per quam iungimur in uno corpore nouo, si aliqua sunt uiscera, id est si in animo uestro sum sicut & uos in meo, si miserationes, hoc est, si affectus pietatis in amore est, implete gaudium meum. Hæc quæ enumerat tūc uera probanda significat, si ista quæ subter mandat fuerint seruata, ut unanimes sint & spiritu humiles, non se inuicē prouocantes, sed in charitate gaudentes, ut gaudium plenū sit in eis apostoli. Sic ergo eos constringit, ut si hæc non custodierint, nec in ceteris probati uideantur, ut quia in alijs nolunt se improbatos uideri, ista quoque seruēt ut perfecti sint. Sine dubio enim erant inter eos dissentientes & inquieti, & qui inani gloriæ studerent, contendere, & uincere uolētes cum animi atrocitate, ubi præmiū non est, sed parit lites & rumpit charitatem. Quæ enim potest esse plebs in qua uasa aurea & argentea tantum sint, non & ligna & fictilia? Sed possunt exercitio boni immutata fieri aurea & argentea, quia nō naturæ uitiū est, sed uoluntatis. ¶ Hoc enim sentite in uobis quod & in Christo

Christo Iesu, qui cum in forma dei esset, non rapinam arbitratus est esse se patrem deo.) Christus semper in forma dei erat, quia imago est inuisibilis dei. Sed apostolus de dei filio cum incarnatus homo factus est, tractat dicēs: Hoc sentite in uobis quod & in Christo Iesu, id est de deo & homine, qui cum in forma dei esset, inter homines utiq; conuersatus gestis & operibus apparebat esse deus. Forma enim dei nihil differt à deo. Ideo enim forma & imago dei appellatus est, ut intelligeretur nō ipse pater esse deus, sed hoc esse quod deus est. Hic ergo non rapinam arbitratus est esse se patrem deo. Sciens enim in forma dei se esse non furatus est ut diceret: Ego & pater unum sumus: Et in Ioannis euangelio: Propterea, inquit, persequebantur Iudæi Iesum, quia non solum soluebat sabbatum, sed & patrē sibi propriū dicebat deum, æqualem se faciens deo. Iure ergo exequauit se deo. Ille enim arbitratur rapinam, qui se parē facit ei à quo inferior est. ¶ Sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiēs, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo, humiliavit semetipsum factus obediēs patri usq; ad mortem, mortem autem crucis.) Christus igitur sciens in forma dei se esse, æqualem se ostendit deo: Sed ut humilitatis legem doceret, Iudæis se comprehendentibus, nō solum non repugnauit, sed semetipsum exinaniuit, hoc est potestatem suam ab opere traxit, ut humiliatus ociosa uirtute infirmari uideretur. Formam serui accipiens dum tenetur & ligatur & uerberibus agitur usq; ad crucem, factus obediens patri cui se æqualem sciebat. Non sibi defendit æqualitatem, sed subiecit se. Hanc patientiam & humilitatem imitari nos docet, ut non solū cōæqualibus non nos anteponamus, uerumetiam inclinemur nos auctoris nostri secuti exemplum. Formam tamen dei non accepisse dicitur, sed esse in forma dei. Serui autem formam accepisse, dum quasi peccator humiliatur. Serui autem ex peccato fiunt, sicut Cham filius Noë qui primus merito nomen serui accepit. Non enim mihi sicut quibusdam uidetur sic formam serui accepisse dum

Ioan. 10.

Ioan. 5.

I. COR. 10

homo natus est. Vide enim quid dicat: Hoc sentite in uobis quod & in Christo Iesu, id est deo & homine. Ante incarnationem enim, aut Christus potest dici, aut Iesus, quia simul ambo nomina & hominis filium & dei filium significant. Nam ante natiuitatem quid dicit inter cetera. Petra autem erat Christus, & non tentemus Christum, sicut quidam tentauerunt. Vbi ergo aut deum aut hominem uult significare scriptura unum e duobus ponit, aut Iesum aut Christum: Dei enim filius homo natus, sic in forma dei erat, quia cum homo uideretur opera dei faciebat ut in gestis rebus appareret deus esse qui tantum homo esse putabatur. Opera enim formam significabant, ut quia opera eius non utique hominis opera sunt, hic qui in opere uel forma dei erat deus intelligeretur. Forma enim dei quid est nisi exemplum, quod deus apparet dum mortuos excitat, surdis reddit auditum, leprosos mundat & alia? Quomodo autem homini similis factus dicitur, si homo tantum erat, & qua ratione habitu repletus ut homo est si non esset & deus, nisi quia cum antequam se inclinari permitteret, semper in dei uirtute uisus sit, postea infirmatus in habitu hominis repertus est? Nam in monte utique quasi deus apparuit, & in mari pedibus ambulans, non solum homo, sed & deus uisus & intellectus est. Denique qui erant in nauis quid dicunt? Vere filius dei est hic. Ita ergo uirtute cessante, uelut homo uisus est. Ideo enim dicit, quasi, ut illud significet, quod & deus est. Infirmatis enim causa, deum dicit similem factum hominibus, quod in subiectis aperit dicens: Humiliauit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Hinc est unde habitu repertus ut homo est. Retinens enim uirtutem suam ne appareret in eo, ut homo uisus est & occisus qui mori nescit. ¶ Propter quod & deus illum superexaltauit, & donauit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur, caelestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia dominus Iesus in gloria est dei patris. Quid & quantum humilitas mereatur ostendit

Matt. 14

dit ut magis hanc appetere calcata iactantia. Vnde dicit Salomon: **S**uperbis deus resistit, humilibus autem dat gratiam. De qua re & dominus. **Q**ui se, inquit, exaltauerit humiliabitur, & qui se humiliauerit exaltabitur. **H**æc est ergo humilitas si sibi quis nec quod deberi nouit defendat. Denique phariseus ille uera de se dicens, exaltasse se dictus est, ac per hoc humiliatus est. **C**hristus autem plus fecit, qui cum deus sit, caro factus hominibus se inclinauit. **N**unc uideamus quomodo donatum est **C**hristo nomen quod est super omne nomen, quasi egerit filius dei, aut imperfectus fuerit. **Q**ui enim eget imperfectus est. **S**i enim in forma dei erat par & æqualis deo, quomodo donatum est illi? **E**tenim donatum dicit, qui se humiliavit & quasi homo apparuit, exinanies se, factus obediens usque ad mortem. **S**i ergo perfectus natus est, quomodo egiuit? **P**erfectum dei filium natum de deo patre, qui negat **A**rrianus est. **N**am ante passionem æquale se deo patri ostendit, sicut & supra memorauimus. **V**nde constat hunc natum esse perfectum. **I**n natiuitate enim sua omnia consecutus uidetur. **I**n plenitudine enim diuinitatis est natus, ad omnia agenda quæ gessit, ut prius donum accipisset, quam gereret, ad quæ agenda natus est. **V**idetur ergo donum patris, hoc est esse filium, & nomen eius super omne nomen sit, hoc est esse deum. **N**omen enim dei sed per naturam, non per solam appellationem super omne nomen est. **H**inc est, ut in nomine Iesu omne genus flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum. **S**icut ad Romanos significat, inter cætera dicens: **E**t ex quibus **Rom. 9**
Christus secundum carnem, qui est super omnia deus benedictus in secula. **Q**uæ sint autem hæc omnia, in epistola ista aperit dicens, **C**ælestia & terrestria & inferna. **A**lia enim nulla sunt. **Q**uibusdam tamen uidetur homini donatum esse nomen quod est super omne nomen, quod nullo genere, nulla ratione conuenit. **S**i enim **C**hristus dei filius idem ipse & homo est, & non poterat deus homo factus, sed manens deus his agere quæ habebat. **A**ut si secundum quod homo erat, his agebat quæ dei sunt,

ipse sibi dei filius deus dedisset quæ deerāt ei iuxta quod homo erat. Quod quidem ad insipientiam dicitur: Et quare pater dicitur dedisse, cū ipse qui homo factus erat nihil de haberet, aut non poterat filij diuinitas corpori suo & animæ præstare quæ deerāt. Sed forte, quia à deo patre sunt omnia, ideo ipse dicitur dedisse. Si ergo à patre omnia, quare non, dicatur cuncta filio suo per generationem dedisse: & quāuis æqualem sibi genuerit filiū ordo tamen exigit ut in nomine patris agantur omnia. Hoc pater concessit filio, ut post crucem omnia in nomine filij saluentur. Deniq; dicit dominus de discipulis ad patrem: Pater quos dedisti mihi custodiui: tui em̄ erant & mihi eos dedisti. Et ad discipulos ait: Vsq; modo nihil petistis in nomine meo, petite & accipietis. Hoc ergo natus accepit, ut post crucem manifestaretur quid à patre dum generaretur acceperit. Non enim tunc accepit à patre, cum à creatura cœpit sciri. Cognoscitur enim quid propter hæc quæ gessit antequam gereret acceperit. Denique ante crucem dixit: Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Quomodo ergo hoc ad corpus potest referri, ut dei nomen corpori sit donatum, cum constet Christum hominem esse deum, quia nec dignum est ut deus immutetur in carnē, neq; caro hoc possit effici qd̄ est deus. Sed forte ut adoptione deus esset, & hic color est. Incipiet em̄ ex parte deus uerus esse Christus, & ex parte adoptiuus, aut duo dñj. Sed aliud scriptura significat. Illi em̄ donatū significat, qui se exinaniuit qui formā serui accepit, qui in similitudine hominis factus est homo, qui patri obediuit. Si homo deo patri obediuit quid magnū est quod dixit apostolus: Sed hoc magnum dicit, quia cum æqualis esset obediuit. Et quid laudis est si in similitudine hominis factus est homo, ut homini similis homo factus dicatur? Sed nec potest fieri. Nemo enim in similitudinem fit alicuius, nisi alius sit, antequam fiat in similitudinem cuius uult. Per causam enim similis factus est nō per substantiam. Et quis est qui se exinaniuit homo? Ergo habebat & quomodo accepit, sed quid poterat se exinaniere homo.

Ioan. 17Ioan. 16Mat. 11

homo? Ergo habebat, & quomodo accepit, sed quid poterat se exinanire homo res infirma? Et in forma dei, nūq̄d homo erat? Sed forte homo in forma dei filius erat. Age filius dei in cuius forma erat, & si iam homo in forma dei, hoc est, filius dei erat, tam ante passionem perfectus erat. Non ergo post passionem aliquid accepit. Sed uideamus qd̄ de eo scriptū sit. Propter quod superexaltauit eum deus, inquit, & donauit ei nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur, cęlestium, terrestrium, & infernorum, & confiteatur om̄is lingua, quia dominus Iesus in gloria est dei patris. Con sideremus nunc dicta, & sic aduertamus uim elocutionis. Certe nomen quod super omne nomē est, dei nomen est. Sed si per naturam non constat hoc nomen, non est super omne nomen. Appellatiuum enim nomē in solo uocabulo est, nō in nobilitate naturę. Et adoptiuo deo nō flectit genu creatura, sed uero non concreaturę. Et quomodo fieri potest ut homo sit in gloria dei patris? Etiā si adoptiuus deus sit homo, in gloria dei patris nō potest esse. Nam ei hoc competit qui natus est de deo. In gloria de patris esse nihil differre à deo est, ut una gloria sit patris & filij per communem substantiam & uirtutem. Est enim hæc unitas naturę. Quid rogo contrarium est, si filius donum à patre accepisse dicatur, cū omnia filij à patre sint à quo & cuncta esse creduntur? Substantiam aut̄ dei idcirco naturā dicimus, q̄a natus de illa Christus est. Itaq; dilectissimi mihi sicut semper obedistis non præsentia mei tantummodo, sed multo magis nunc in absentia cum timore & tremore uestram ipsorū salutem operamini. Deus est enim qui operatur in uobis, & uelle & operari pro bona uolūtate.) Deum bonos conatus adiuuare testatur. Omnem enim gratiā semper reportat ad deum, ut nostrum sit uelle, perficere uero dei. Nam quis uincere potest principes ac potestates, rectores tenebrarum harū spiritalia nequicię in cęlestibus, nisi solus deus, quos causa inuidię inimicos habemus? Indignantur enim nos dici filios dei. Non ergo nouum est quod hor

tatur, sed ut more solito subditi sint **Euangelio**, curam
 propriæ conuersationis habentes, bona enim conuersa-
 tio salutem operatur. ¶ Omnia facite sine murmurati-
 onibus & hæitationibus, ut sitis irreprehensibiles & sim-
 plices sicut filij dei immaculati, in medio nationis prauæ
 & peruersæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mun-
 do, uerbum uitæ continentes in gloriam mihi in diem
 Christi, quia non inuacuum cucurri, nec in irritum la-
 borauit. Sed & si labor super sacrificium & ministerium
 fidei uestræ, gaudeo & gratulor omnibus uobis. Id ipsum
 autem & uos gaudete & congratulamini mihi. ¶ Vt fidei
 & operum suorum fructus possit habere, commonet ut
 omnia quæ ad disciplinam pertinent Christianam sine
 hæitationibus faciant & murmurationibus, quia si ne-
 gligenter & in deuote aliquid agitur, ad effectum non per-
 uenit, quia in reprehensionem cadit: sed ut omni simpli-
 citate operentur quasi filij dei immaculati, ut memores
 professionis suæ respondeant, inter diffidentes tam clari
 appareant, uita, conuersatione, moribus, quemadmodum
 sol & luna inter stellas splendore sublimes sunt. Si-
 cut enim stellæ apparente sole obscurantur, ita & iniu-
 sti & infidi præsentibus fidelibus aut iustis turpes & de-
 formati uidentur, ut gloria sit apostoli in aduentu filij
 dei, cuius plantatio tales ædificauit fructus. Labor enim &
 efficacia eius tunc probabitur non esse inanis. Ideoque
 & si immolor ait super sacrificium & ministerium fidei
 uestræ gaudeo. Si enim oppressus fuerit à perfidis, cur
 eos congregauerit suæ conspirationi, gratulandum sibi
 significat, scit enim effectum habere mortem suam. Ma-
 gna enim mœsticia est si patiat qui pro eis in quibus
 nihil proficit. Quam ob rem gaudere se in illis & eos con-
 gratulari sibi debere testatur, ut inuicem participes sint
 gaudij communis & plebs & magister idoneus. ¶ Spe-
 ro autem in domino Iesu Christo Timotheum in breui
 mittere me ad uos, ut & ego bono animo sim, certior de
 uobis factus. Neminem enim habeo tam unanimum qui syn-
 ceram circa uos sollicitudinem gerat. Nam omnes que sua
 sunt

sunt quærūt, non quæ Christi Iesu. Probationem autem eius nostis, quod ut filius cum patre mecum seruiuit in Euangelio. Hunc ergo spero me missurum confestim ut uidero quæ sunt circa me. Confido autem in domino, quod & ipse cito ueniam.) Absoluta sunt hæc nec interpretatione egent. Post epistolam enim istam, Timotheū se missurum significat, per quem ad fidem agnoscat quæ circa hos agantur. Erat enim apostolo unanimes, quare & circa eos sollicitior signatur. Non sicut quidam, quī dum semetipsos commendare uolebant, negligētes erāt de disciplina & conuersatione fratrum. Non enim deuo to animo prædicabāt, sed propter propria lucra. Et quia Timotheus uir erat egregius, dicit, quia probatum hūc habebant, quia erat cum eo ut filius charissimus deseruiens Euangelio Christi. Ideo hunc filium dicit, quia ab ipso fuerat ordinatus, hunc se præmittere, se quoque in breui iturum ad uos. ¶ Necessarium uero arbitratus sum Epaphroditum fratrem & commilitonem meum, uestrum autem apostolum & ministrum operis mei mittere ad uos, quoniam quidam desiderabat omnes uos & impatienter sollicitus erat eo quod audieritis illum infirmatum fuisse. Etenim infirmatus est prope mortem, sed deus miseratus est illius: non solum autem eius sed & mei, ne tristitiam super tristitiam habere[m].) Omnia hæc manifesta sunt. Epaphroditum enim significat missurum se cum ista epistola ad eos. Inuicem enim desiderio sui mœsti erant infirmitatis eius causa & populus & Epaphroditus, ut uiso eo recrearentur de recuperata salute eius, & ille careret sollicitudine quam uidendi eos gerebat. Erat enim eorum apostolus ab apostolo factus, dum illum ad exhortationem eorum mittebat ad eos, & quia uir erat bonus desiderabatur à plebe. Quid ergo est ut presente apostolo qui mortuos suscitabat, hic Epaphroditus infirmaretur usq; ad mortem? Nunquid nõ orauit pro illo apostolus, & nõ impetrauit ut citius sanaret? Sed signa infidelium causa fuit. Nā huic nõ ad detrimētū cōtingit egritudo, sed ad augmētū. Probationes enim

enim diuersæ sunt credentium. Alius enim per ægritudinem, alius amissione charorum, alius per damnum pecunie, alius per tribulationes probatur, si in necessitate stabilis inueniatur, auxilium à diuersa parte non querens, ut augmentum faciat meritorum. Non ergo contempta est postulatio apostoli, sed melius prouisum ei pro quo petebat. Quid autem illud est, ut cum de excessu fratrum in alia epistola non contristari debere admoneat, in hac autem contristandum se, si exisset Epaphroditus de corpore significat? Tristitiam se si exisset habiturum dixerat super tristitiam quam habebat de infirmitate eius. Erat enim necessarius ecclesis. Nam ad Thessalonicenses: Videte autem, ait, ne contristemini de dormientibus, sicut & cæteri qui non habent spem: Se autem sic tristem futurum dixerat de excessu Epaphroditi, quia solatium eius & auxilium requirebat: non tamen ut quasi perditum lugeret. ¶ Sollicitus itaque misi eum, ut cum illum uideritis iterum gaudeatis & ego meliore animo sim.) Affectionem habuisse Epaphroditum & plebem Philippsensem significat, quem uidentes iterum in læticiam excitarent se, & apostoli animus lætaretur, quia meliori animo fit qui ad charos suos mittit reuiscendos. ¶ Excipite ergo illum in domino cum omni gaudio & huiusmodi in honore habete, quia propter opus Christi usque ad mortem accessit in interitum tradens animam suam, ut suppleret id quod ex uobis deerat circa meum officium.) Quamquam indiuidua esset charitas Epaphroditi & plebis: tamen etiam ab apostolo commendatur, ut chariorem illum faciat, maxime propter hos qui forte tam chari non essent circa eius affectum. In omni enim plebe diuersitas est. Hinc est unde & prælium eius memorat quod non dubitauit propter Euangelij emori, hoc est, non est deterritus minis & pressuris infidelium, sed perstitit in exhortatione fidelium, ut implemet quod deerat plebi in traditione iuxta dispensationem apostoli. Qui ergo à morte retrahit animam suam, in interitum hanc tradit iuxta uiam præsentem, sicut & dominus dixit: Qui enim uolue

1. Thessa. 4

Matth. 16

rit